

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

48

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

BRNO 2007

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady Pavel Kouřil
Head of editorial board

Redakční rada Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Editorial board Alexander Ruttkey, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor Petr Škrdla
Editor in chief

Výkonná redakce Balázs Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Assistant Editors Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Blanka Veselá

Technická redakce Dana Gregorová
Technical Editors

Adresa redakce Archeologický ústav AV ČR
Address Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

48, 2007

90270/09

Obrázek na obálce Jeskyně Býčí skála. Geometrický vzorec, datovaný do eneolitu.
Cover illustration Býčí skála Cave. A geometric pattern dated to the Aeneolithic.

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

Copyright © 2007 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Kniha byla vydána s přispěním Akademie věd ČR

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz>
Instructions to authors on internet pages

Pozornost byla věnována rovněž popularizaci archeologické práce. Výzkumná základna v Mikulčicích vydala druhé, rozšířené vydání obrazové publikace I. Poláčka „Terénní výzkum v Mikulčicích – průvodce, sv. I“, populární formou seznamující všechny návštěvníky této významné památky s její historií, topografií i nejnovějšími objevy. Ústavní badatelé se podíleli též na realizaci stálé terénní expozice na sídlišti lovců mamutů v Předmostí u Přerova a na obdobné tématické výstavě v pražském Národním muzeu, pro veřejnost byla současně připravována rozšířená verze souhrnné drobné monografie o předmostské lokalitě (Svoboda, J.: Předmostí. Archeologické památky střední Moravy, svazek 11. 2., aktualizované vydání. Olomouc 2006, 53 str.). Ve spolupráci se společností Cittadella byl realizován vědecko-naučný film „Velká Morava“ (35 min.), věnovaný problematice mojmírovského státu 9. století jako významného fenoménu našich národních dějin a jeho archeologickému poznávání v rámci ústavu i dalších institucí.

Jiří Doležel

1. pracovní setkání paleolitiků – Kvílčice 5.–6.12.2006

Ve dnech 5.–6. prosince 2006 se konalo v Kvílčicích (Laboratoř pro výzkum paleolitu ARÚ AV ČR, Praha) 1. pracovní zasedání českých paleolitiků. Na pořadu jednání byly prezentace některých důležitých paleolitických výzkumů, které se uskutečnily v letošním a minulém roce, resp. v několika posledních letech v Čechách a na Moravě.

J. Fridrich a I. Fridrichová-Sýkorová referovali o výzkumu na lokalitě Bečov I (Písečný vrch, poloha Bečov I-A-III-6), kde byl za spoluúčasti polských archeologů z univerzity ve Wrocławu dokončen výzkum sídelního objektu z intersálského interglaciálu, jehož kontrolní profily byly částečně zničeny a částečně ohroženy pirátskou výkopovou aktivitou. Dále I. Fridrichová-Sýkorová referovala o výzkumu jižního předpolí Písečného vrchu v oblasti středněpleistocenního přítoku Paleohře. Tyto systematické povrchové průzkumy se konaly na ploše 80 km² a prozkoumány byly desítky nových lokalit, především středního a mladého acheuléenu. Přednesena byla také paleoekologická analýza mikroregionu Bečov v mladší fázi středního pleistocénu. I. Fridrichová-Sýkorová referovala o výzkumu staropaleolitického naleziště Hořešovičky (přezieticien) a jeho zpracování v podobě monografické studie. Detailní dokumentace velkého množství industrie na relativně malé ploše umožnila uvažovat o možné organizaci sídlišť.

P. Škrdla referoval o nových výzkumech mladopaleolitických lokalit na středním toku Moravy v okolí Uherského Hradiště. Jednalo se o tyto lokality: Jarošov-Podvršťa, což je jedna z nejbohatších gravettských lokalit, patřících do vyvinutého pavlovien (27–25 000 B.P.); Jarošov-Kopaniny, lokalita willendorfkostěnkovské fáze gravettien (23–22 000 B.P.); Napajedla III – chelna, aurignacké a gravettské osídlení, s různými možnostmi datování, ohrožené současnými kernými posuvy; Boršice-Chrástka, jedno z důležitých gravettských sídlišť v regionu (25 040±300 B.P.); Spytihněv-Duchonice, lokalita willendorfkostěnkovské fáze gravettien; Hlinsko-Kouty, naleziště patřícího do počátečních fází mladého paleolitu.

J. Svoboda informoval o výzkumu na lokalitě Předmostí II – Pod hřbitovem, kde byla společně s Univerzitou v Cambridge prozkoumána další část zbytku mladopaleolitického sídliště patřícího do staršího gravettien (pavlovien). Stadiograficky i novým radiokarbonovým datováním se v nadloží podařilo prokázat mladší vrstvu willendorfkostěnkien, tak jak byla dosud rekonstruována na základě údajů K. J. Mašky a M. Kříže z lokality Ia. Tento výzkum byl konzervován jako památník světově proslulých nálezů v Předmostí (viz. Paleolit – Přerov, tento svazek).

M. Nývltová-Fišáková referovala o detailní prostorové paleontologické analýze kosterních zvířecích zbytků, které byly nalezeny v bezprostřední blízkosti mladopaleolitického pohřbu na lokalitě Dolní Věstonice II, označeného jako DV 16 (25 740±210 B.P.). Bohaté nálezy obratlovci fauny umožnily neobyčejně zajímavý pokus o rekonstrukci nakupení různých zabitých zvířat v těsném okolí tohoto pohřbu se zřejmým symbolickým významem.

Přednášky měly velký význam pro poznání práce jednotlivých badatelů, byly doprovázeny prezentací bohaté obrazové dokumentace, diskutovány a opakovány.

Pro celkový úspěch tohoto jednání se všichni přítomní shodli na pořádání podobného pracovního setkání v příštím roce, kdy budou zváni, podobně jako letos, i ostatní významní badatelé z naší republiky a ev. i ze zahraničí.

Jan Fridrich

Miroslav Daněk (3.2. 1929–20.3.2007)

V poslední zimní den r. 2007 nás navždy opustil archeolog-amatér pan Miroslav Daněk, který byl přes 30 let spolupracovníkem Muzea Vyškovska a postupně i ARÚ AV ČR v Brně a ÚAPP Brno. Byl to člověk, který miloval přírodu, staral se o ní, trávil v ní většinu svého života, a tak si ho našla také archeologie.

Na svých toulkách po polích a lesích našel nejednu archeologický předmět a nejednu archeologickou lokalitu (např. Vyškov „Ostrov“, Vyškov „Žeby“, mohyla ve Vyškově na „Letním poli“). Jeho teritoriem nebyly jen rodné Drnovice, ale také přílehlé Dědice, Ježkovice, Luleč, Opatovice, Pístovice, Rostěnice, Vyškov i vzdálenější Komořany, Krásensko, Lhota, Lipovec, Olšany, Pařezovice, Podbřežice, Podomí, Račice, Ruprechtov a Tučapy. Z jeho velkého souboru nálezů bychom zmínili depot bronzových šperků z mladší doby bronzové z Nemojan a pozdně eneolitickou silicitou skerku z Ježkovic.

Archeologická práce pana M. Daňka nesestávala jen ze sběru materiálu, podílel se také na archeologických výzkumech, jakými byla např. stavba dálnice D1, výzkum na hradiisku Černov a na celé řadě výzkumů Muzea Vyškovska. Některé byly dokonce vyprovokovány jeho sběry (např. výzkum v Drnovicích – „Adlerově mezi“, v Drnovicích „Za školou“, Drnovicích „Končinách“).

V poslední době se v české archeologii intenzivně diskutuje o metodice povrchového průzkumu. Přístup Miroslava Daňka byl prostý, leč úspěšný: terénem procházel znovu a znovu, bez ohledu na čas či počasí. Takto se také nasmazatelně zapsal do dějin moravského paleolitického výzkumu. Ještě před čtvrt stoletím tvořil region Vyškovské brány, jakkoli byl jistě pro paleolitické lovcy sběrače strategicky přitažlivý, téměř hluchý meziprostor mezi klasickými regiony Brněnska

Obr. 1. Pan Daněk na průzkumu.

a Prostějovska. Za tu dobu se sídelně-archeologická mapa postupně zaplňovala lokalitami nejméně dvou fází mladého paleolitu, s centrálními a exponovanými Drnovicemi a Opatovicemi a okruhem satelitních lokalit, z nichž některé zasahují hlouběji do masivu Dražanské vrchoviny. Naše společné, programované a dokumentované průzkumné akce v tomto prostoru často nepřinesly více než několik artefaktů. Ale dva tři dny poté donesl pan Daněk s úsměvem kolekce podstatně bohatší, které na týchž lokalitách nasbíral v klidu, metodami sobě vlastními.

Kdo pana Miroslava Daňka znal, byť by se s ním setkal jen jedenkrát, nemůže na tuto velice osobitou bytůstku zapomenout. Jen je škoda, že už nikdy ho nepotkáme s jeho neodmyslitelným rýčkem přes rameno a s mošnou, jak bloudí krajinou.

Klára Rybářová, Jiří Svoboda

Jindra Nekvasil osmdesátiletý

Dne 8. července 2006 se dožil v plné svěžesti 80. narozenin přední moravský archeolog Jindra Nekvasil. Ačkoliv se narodil v Praze, celé své mládí prožil v Uherském Hradišti. Kraj bohatý na archeologické nálezy a dlouholetá činnost Velehradského spolku v něm vzbudily zájem o historické památky, který se rozvíjel již za jubilantova studia na obchodní akademii a gymnaziu a byl upevňován a zkvalitňován při záchraně archeologických památek ve spolupráci s Vilémem Hrubým, předním znalcem tohoto regionu. Po maturitě začal

studovat archeologii na Filozofické fakultě brněnské univerzity u prof. E. Šimka. Již během vysokoškolských studií se zapojil jako brigádník do velkých terénních výzkumů té doby (jmenujme aspoň Podolí-Žuráň, Staré Zámky u Lišné nebo Staré Město).

Po vystudování Masarykovy univerzity nastoupil jako odborný asistent do tehdejšího Státního archeologického ústavu v Brně, kde pracoval nepřetržitě až do svého odchodu do důchodu (1991). Studijní léta zakončil v roce 1952, kdy obhájil disertační práci na téma Horákovská skupina mohylového lidu na jižní Moravě.

Již od počátku své vědecké dráhy se zaměřil na problematiku mladší doby bronzové a doby halštatské. Tomu podřídil i většinu svých velkých systematických a záchraných archeologických výzkumů. S jeho jménem je spjat odkryv lužického mohylníku ve Stavenicích, pohřebiště lužické kultury v Tišnově nebo sídliště téže kultury v Paloníně, ale i sídliště horákovské kultury v Brně-Králově Poli a ve Šlapanicích. V bohaté terénní činnosti se nevyhýbal ani výzkumům lokalit z jiných období moravského pravěku. Dobrým příkladem je pohřebiště únětické kultury z Rebešovic na Brněnsku, které zpracoval a uvedl do literatury J. Ondráček.

Jeho bohatá výběrová bibliografie čítá 223 položky (viz dále). Nekvasilovy zásluhy o rozvoj archeologického bádání byly vzpomenuy při příležitosti „kulatin“ jubilanta předními znalci moravské archeologie (Jiřím Říhovským, Stanislavem Stuchlíkem a Vladimírem Podborským). Nerad bych se proto opakoval. Do zlatého fondu české archeologie podle mého soudu z jeho bohaté publikační činnosti rozhodně patří jeho dvě práce. Jako první můžeme uvést dvousvazkový katalog pohřebiště lužické kultury v Moravičanech (čítá 1310 hrobů a představuje největší nekropoli tohoto období v České republice). Za druhou můžeme rozhodně považovat monografii o Býčí skále, pro kterou vypracoval velmi kvalitní katalog nálezů, i když v teoretické části byla přijata a publikována koncepce H. Parzingera, který byl spoluautorem jmenované publikace. Přínosem pro rozvoj pravěké archeologie jsou i jeho studie týkající se problematiky hradišť na konci doby bronzové na Moravě.

Jubilant se také aktivně zapojil do vnitřního života svého pracoviště. V letech 1972 až 1991 vedl keramickou laboratoř ústavu, která pod jeho vedením plnila i funkci dokumentační. Svě poznatky a zkušenosti se snažil předávat nastupující archeologické generaci, byl konzultantem a oponentem mnoha diplomových prací. V rámci seminářů pořádaných na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (dnes Masarykovy univerzity Brno) mívá přednášky o organizaci tehdejší československé archeologie. Absolventům restaurátorských sátních kurzů podával zasvěcené výklady o činnosti keramické laboratoře.

Na počátku 90. let minulého století odešel na zasloužený odpočinek. Je potěšitelné, že se po letech odmlčení jubilant vrátil ke své profesi. Společně s D. Jelínkovou se na stránkách Archeologických rozhledů (rok 2006) zabýval skupinou problematičtých hrobů z pohřebiště ve Slatinkách-Nivky, které J. Zeman považoval za časně slovanské. Po provedené analýze dospěli k závěru, že Zemanovo datování těchto hrobů ke kultuře s keramikou pražského typu se jeví jako neopodstatněné.